

Vaikuttavaa viestintää

Tutkijat tiedevälittäjinä tietopohjaisessa politiikassa

Mona Mannevuori & Joonatan Virtanen

Tietopohjaisen politiikan mielikuvastoissa tutkija on viestinnällisesti taidokas tiedevälittäjä, joka avustaa päättäjiä ratkaisemaan yhteiskunnallisia ongelmia. Tutkimuksen ja politiikan suhde on kuitenkin jännitteinen, ja se edellyttää tutkijoilta rajatyötä sekä vaikuttajaviestinnälle ominaisia keinoja. Uudet rahoitusvälineet strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) sekä valtioneuvoston tutkimus- ja selvitysrahoitus (VN TEAS) kasvattavat painetta viestinnälliseen vaikuttamiseen ja huomiokilpailuun.

Tietopohjainen politiikka on nyky-politiikan kestotrendi, joka näkyy muun muassa viimeaikaisissa hallitusohjelmissa. Juha Sipilän hallitusohjelma pyrki vahvistamaan tietoon perustuvaa johtamista ja tutkimustulosten vaikuttavuutta (Valtioneuvoston kanslia 2015, 18, 27). Sanna Marinin hallitusohjelmaan kuuluu lupaus tietopohjaisesta politiikasta ja yhteistyön syventämisestä tiedeyhteisön

kanssa (Valtioneuvosto 2019, 11). Tietopohjaisuutta on nostettu esiin myös valtioneuvoston toiminnan kehittämissankkeissa, joissa on visioitu, että hallituksella tulisi olla ”yksi strategiaprosessi, jota tuetaan johdonmukaisesti tiedolla” (Valtiovarainministeriö 2014, 5). Merkittävä trendiä ilmentävä uudistus on Jyrki Kataisen hallituksen vuonna 2014 toteuttama valtion tutkimuslaitosten ja

tutkimusrahoituksen kokonaisuudistus (TULA), jossa luotiin uudet rahoitusvälineet strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) ja valtioneuvoston tutkimus- ja selvitysrahoitus (VN TEAS). Uudistuksen tavoitteena oli lisätä tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja muodostaa tutkimuksesta poliittisen päätöksenteon ”strateginen resurssi” (Valtioneuvoston kanslia 2012, 12, 83).

TULA-uudistuksen onnistumisesta on ristiriitaisia näkemyksiä. Vuonna 2018 julkaistun arvioinnin mukaan uudet rahoitusmuodot ovat lisänneet tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta, mutta myös kasvattaneet kuormittavaa hakemustyötä, lisänneet tutkimustyön sirpaloitumista lyhytjänteisiin hankkeisiin sekä kohdentaneet tutkimusresursseja viestintään (Haila ym. 2018, 32–36). Arvioinnissa huomauteetaan, että uudistuksen tavoitteiden toteutumista laimentavat ”laadukkaalle ja luotettavalle tiedontuotannolle liian nopeatempoisen sykli ja työolosuhteita heikentävä epävarmuus” (mt., 73). Myös tutkimuksella vaikuttamisen merkityksestä, tavoitteista ja keinoista on erilaisia käsityksiä. Vaikuttava tutkimus näyttäytyykin mutkikkaana rajatyönä eri instituutioiden ja ristiriitaisten odotusten välimaastossa. Samalla siihen kytkeytyy viime vuosina voimistuneita ilmiöitä, kuten vaikuttavan viestinnän merkityksen korostaminen ja vaikuttajaviestinnälle ominaisten toimintatapojen leviäminen.

Tässä artikkelissa täydennämme kuvaa tietopohjaiseen politiikkaan, vaikuttavaan tutkimukseen ja tiedeviestintään liittyvistä ajankohtaisista jännitteistä. Aineistona toimivat asiantuntijoiden teemahaastattelut, joita tulkitsemme tutkimuskeskustelun oh-

jaamana, hyödyntäen erityisesti tutkimuksen vaikuttavuuden mielikuvasteoriaa (Alastalo, Kunelius & Muhonen 2014), teoriaa tieteen markkinoista (Ylijoki 2020; Ylijoki, Lyytinen & Marttila 2011) sekä tulkintoja promootiokulttuurista (Väliverronen 2021; Wernick 1991). Lisäksi valotamme tietopohjaisen politiikan taustaa sotienjälkeisestä suunnittelutieteestä nykyiseen käyttäytymistieteelliseen lähestymistapaan ja nostamme esiin vaikuttavaan tutkimukseen liittyviä ilmiöitä, kuten tiedeneuvonnan, politiikkasuositukset ja ratkaisukortit. Lopuksi pohdimme, miten uudet ihanteet muovaavat tutkimustyön kulttuuria.

Vaikuttavuutta tutkimassa

Artikkelimme sai sysäyksen tutkimustyön arjesta. Miten tutkimusrahoituksen uudistukset vaikuttavat yliopistotyöhön? Ohjaako vaikuttavuuden korostaminen tutkijoita? Mitä odotuksia strategiselle tutkimukselle asetetaan? Millainen on ihannetutkija tietopohjaisen politiikan mielikuvissa? Näihin aiheisiin törmää entistä useammin tutkijoiden välisissä keskusteluissa. Lisäksi STN- ja VN TEAS -rahoitukset tarjoavat tutkijoille uudenlaisia työmahdollisuuksia; toinen kirjoittajista (Mannevu) on työskennellyt STN-konsortiossa, ja

henkilökohtaisella tasolla yli kahden vuoden mittainen työsuhte oli myönteinen kokemus. Silti uusien rahoitusvälineiden luomat laajemmat vaikutukset ja odotukset näyttävät yhteiskunnallisena ilmiönä ristiriitaisilta (Haila ym. 2018).

Mielikuvat tutkijoista vaikuttajina yleistyvät, ja tutkijoiden näkyvyys sosiaalisen median alustoilla kasvaa. Tutkimme tätä ilmiötä Viestintää yli rajojen -tutkimushankkeessa (2021–2022) osana laajempia politiikan, tutkimuksen ja viestinnän suhteiden muutoksia. Helsingin Sanomain Säätiön rahoittamassa hankkeessa on haastateltu 39 henkilöä, joista valtaosa on toiminut tietopohjaiseen politiikkaan, tutkimusrahoitukseen tai viestintään liittyvissä asiantuntijatehtävissä valtionhallinnon eri organisaatioissa tai yhteistyössä niiden kanssa.¹ Anonymisoidut haastattelut ovat luonteeltaan asiantuntijoiden teemahaastatteluja (Alastalo, Åkerman & Vaittinen 2017), joiden on tarkoitus tuoda esiin tutkimuksen teemoihin liittyviä yhteyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä.

Tässä artikkelissa tarkasteltavassa haastatteluaineistossa on STN- ja VN TEAS -rahoitusvälineisiin ja laajemmin tietopohjaiseen politiikkaan liittyneissä tehtävissä työskennelleitä henkilöitä sekä viestintätehtävissä toimineita virkamiehiä ja poliittisia avustajia. Kymmentä haastateltua yhdistävät erilaiset roo-

lit varsinaisen tutkimustoiminnan ulkopuolella tutkimusrahoituksen, politiikan valmistelun ja neuvonannon parissa. Heidän joukossaan on eri organisaatioissa ja ministeriöissä työskenteleviä asiantuntijoita, joista osa toimii johtotehtävissä. Haastatellut on valittu siten, että he edustaisivat monipuolisesti tietopohjaisen politiikan kenttää sekä sen raja-alueita. Haastateltujen anonymiteetin vuoksi emme erottele heitä tarkoilla nimikkeillä. Sen sijaan tulkitsemme haastatteluja tutkittavien ilmiöiden parissa työskentelevien asiantuntijoiden yleisenä eetoksena ja siinä ilmenevinä erilaisina piirteinä (ks. myös Kantola & Lounasmeri 2014).

Teemahaastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin, ja niissä painottuu haastateltavien oma näkemys tutkimuksen teemoista. Haastattelukysymykset koskivat tutkimuksen ja politiikan suhdetta, strategista tutkimusta sekä tutkimuksen vaikuttavuutta. Haastattelut litteroitiin litterointipalvelussa, jonka jälkeen analysoimme niitä tutkimuskirjallisuutta hyödyntäen. Tutkimusaiheen ylijarjaisen luonteen mukaisesti olemme yhdistelleet lähestymistavassamme tiedepolitiikan tutkimuksessa ja viestinnän tutkimuksessa muotoiltuja teorioita. Artikkelin ote on kuitenkin kulttuurintutkimuksellinen: olemme kiinnostuneita tutkituista ilmi-

öistä erityisesti tutkimustyön kulttuurin näkökulmasta. Näin nostamme aiheiston avulla esiin julkisessa keskustelussa ja hallintoasiakirjoissa varjoon jääviä kysymyksiä suhteuttamalla niitä laajempiin yliopistotyötä ja tiedepolitiikkaa koskeviin keskusteluihin.

Rajatyötä politiikkamarkkinoilla

Vaikuttava tutkimus asettaa tutkimukselle ja tutkijoille ristiriitaisia odotuksia. Marja Alastalo, Risto Kunelius ja Reetta Muhonen (2014) ovat tyypitelleet näitä viideksi tutkimuksen vaikuttavuuden mielikuvastoksi, jotka esiintyvät rinnakkain ja sekaisin. *Huipputieteen* mielikuvastossa vaikuttavuus määritellään tiedeyhteisön sisältä käsin tieteen autonomian ihanteen mukaisesti, mutta sitä myös mitataan kilpailullisilla arviointikriteereillä kuten rahoituksen ja julkaisujen määrällä. *Innovaatiotieteen* kuvastossa vaikuttavuus on taloudellisen hyödyn, kilpailun ja kehityksen palvelemista. *Professiotieteessä* vaikuttavuuden esikuvana ovat historiallisesti vahvat, alansa tutkimusta ja käytäntöä tiivisti yhdistelevät ammattikunnat, kuten lääkärit ja juristit. *Julkisen tieteen* kuvastossa tutkimus vaikuttaa vuorovaikutuksella kansalaisyhteiskunnan kanssa. Mielikuvastoa, jossa vaikuttavuus on poliittisen päätöksenteon palvelemista sen pyrkimyks-

issä yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuun ja yhteiskunnan rationaaliseen ohjaamiseen, he kutsuvat *evidenssitieteen* mielikuvastoksi. Kirjoittajat arvioivat tuolloin tekeillä olleen TULA-uudistuksen pohjanneen enimmäkseen evidenssitieteen ja osin innovaatiotieteen kuvaston varaan (mt. 139–142). Oma, tutkimusaineistoon pohjautuva tulkintamme tukee evidenssitieteen kuvaston vakiintumista, mutta myös sen sekoittumista huipputieteen ja julkisen tieteen kanssa.

Vaikuttavaa tutkimusta voi tarkastella myös mielikuvastoteorialle läheistä sukua olevan tieteen markkinoita kuvaavan teorian kautta. Teoria pohjaa akateemisen kapitalismin tutkimukseen, jonka mukaan tutkimustyötä on muovattu yhä enemmän markkinoilla kilpailun kaltaiseksi (Jessop 2018; Slaughter & Rhoades 2004). Tästä teoriaperinteestä ammentaen Oili-Helena Ylijoki (2020, 137–147) hahmottelee viisi erilaista tieteen markkinaa. *Akateemiset markkinat* sijoittuvat tiedeyhteisön sisälle ja niillä kilpaillaan muun muassa tutkimusrahoituksessa, julkaisuissa ja viittauksissa. *Yritysmarkkinat* ovat tiedekentän ja yrityskentän leikkauspisteessä ja niillä kilpaillaan innovaatioissa, tuotteistamisessa ja taloudellisessa voitossa. *Professionimarkkinoilla* taas koulutetaan vakiintuneita ammattikuntia, kuten lääkäreitä ja opettajia. *Julkisilla markkinoilla* puoles-

taan kilpaillaan näkyvyydestä suurelle yleisölle. *Politiikkamarkkinat* perustuvat siihen, että tutkijat tekevät tutkimusta päätöksenteon tueksi ja kilpailevat siihen suunnatusta rahoituksesta sekä vaikutusmahdollisuuksista ja vaikutusvalasta. Ylijoen teoriassa politiikkamarkkinoiden logiikka eroaa julkisista markkinoista ja akateemisista markkinoista. Oman tulkintamme mukaan uudet mielikuvat vaikuttavista huippututkijoista rikkovat ja ylittävät näitä rajoja.

Viime vuosina tietopohjaisesta politiikasta on julkaistu lukuisia raportteja, suosituksia ja ohjeistuksia. Niille on ominaista vuorovaikutuksen korostaminen rajoja ylläpitämällä: tutkija tutkii, mutta päättäjät päättää. Tällöin on kyse *tiedevälittämisestä* (*knowledge brokering*) (Kärkkäinen, Kuosmanen & Särkkä 2021, 9–10). Tutkijan rooli tietopohjaisessa politiikassa hakee vielä paikkaansa, joten tiedenevontaa kehittääkseen opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2019 Sofi-hankkeen (*Science Advice Initiative of Finland*).²

Sofin toimintaa koordinoi Suomalainen Tiedeakatemia, ja sen yhteistyökumppaneita ovat muun muassa strategisen tutkimuksen neuvosto, valtioneuvoston kanslian strategiosasto ja valtioneuvoston VN TEAS -toimintaa koordinoiva työryhmä. Sofin taustalla vaikuttaa Helsingin yliopiston emerituskans-

leri Kari Raivion kirjoittama raportti *Tieto käyttöön* (2014). Valtioneuvoston kanslian tilaamassa raportissa tiedenevonnin hyväksi käytännöiksi ehdotetaan Uuden-Seelannin pääministerin tiedenevonantaja Sir Peter Gluckmanin kymmentä käskyä.

1. Säilytä kaikkien osapuolten luottamus.
2. Varjele neuvonannon itsenäisyyttä.
3. Raportoi huipulle.
4. Pidä tiedenevonanto (*science for policy*) erossa tiedepolitiikasta (*policy for science*).
5. Pyri informoimaan, ei tekemään politiikkaa.
6. Korosta tutkitun tiedon erikoisasemaa politiikkatoimien perustana.
7. Tunnusta tutkimustiedon rajoitukset.
8. Toimi välittäjänä (*broker*), älä edunvalvojana (*advocate*).
9. Aktivoi tiedeyhteisö.
10. Aktivoi politiikan tekijät.

(Gluckman 2014, 30; suom. Raivio 2014, 33; ks. myös Kuosmanen & Sivonen 2020, 18)

Tiedevälittäjän tärkein taito on rajanveto: tämän ei tule sekoittaa tiedenevonantoa ja tiedepolitiikkaa (Kuosmanen & Sivonen 2020, 14; Raivio 2014, 44). Uusien rahoitusmuotojen myötä tiedevälittäminen kuitenkin sotkeutuu yhä tii-

viimmin akateemisiin markkinoihin, joten tietopohjainen politiikka koettelee, ylittää ja muokkaa rajoja. Rajoja voidaan yrittää hallita tieteen ja teknologian tutkimuksesta tutulla *rajatyöllä* (*boundary work*), joka lisää tieteen ja politiikan vuorovaikutusta, kuitenkin kumoamatta itse rajoja (Irwin 2008, 587–589). Muuttuvat rajat ovat silti työläitä ylläpitää, ja rajatyö on nimensä mukaisesti *työtä* (Gieryn 1983, 781–782). Vaikka tiedevälittämiselle on lukuisia malleja ja ihanteita, arkinen rajatyö jää yksittäisten tutkijoiden vastuulle.

Näennäisesti neutraalin tiedon välittämisen ongelmat on aiemmin liitetty siihen, että epäviralliset neuvonantajat voivat luoda ”varjohallinnan (*shadow government*) tai konsultokratian”, jossa ”epäpoliittiset” toimijat kuten hallinnon kehittäjät, professorit, konsultit ja bisnesgurut ovat saaneet tärkeän roolin valtion ohjaamisessa” (Heiskala & Kantola 2010, 136). Tällaisen päätöksenteon ytimen ympärille kasvaneen verkoston laajeneminen tarjoaa alustan ”konsultti-demokratialle” (Kantola & Seeck 2010; Kuusela & Ylönen 2013) eli esimerkiksi viestintätoimistoille ja ajatushautomoille (Kantola 2016; Kantola & Lounasmeri 2014; Lounasmeri 2018). Vaikka tiedenevonnin kymmenen käskyä muistuttavat jossakin määrin konsulttien epävirallisia ohjeistuksia neutraalista tiedon

välittämisestä ja asiakkaan luottamuksen säilyttämisestä (Kantola 2016, 47–48), tietopohjaisen politiikan kritiikissä yliopistotutkijoiden rooli on jäänyt vähemmälle huomiolle. Poliitiikkamarkkinoilla tutkija saattaaakin tuntea itsensä konsultiksi, jonka tehtävä on tarjoilla päättäjille ”hyviä käytäntöjä” ja selkeitä ratkaisuja monimutkaisiin kysymyksiin (Ylijoki 2020, 158–159).

Tietopohjainen politiikka on kasvava trendi, mutta tutkijan rooli hallinnollisena asiantuntijana ei ole uusi ilmiö. Yhteiskuntatieteiden vaikuttavuutta tutkinut Carol H. Weiss (1995) muistuttaa, että jo 1900-luvun alussa yhteiskuntatieteilijät olivat reformisteja, joiden momentum vaikuttajina koitti toisen maailmansodan jälkeen. Samaan hetkeen osui tutkimustyön byrokratisoitumisen kritiikki. Esimerkiksi amerikkalainen sosiologi William H. Whyte (1956/2002, 217–230) kuvasi jo tuolloin ivalliseen sävyyn, kuinka ylhäältä alas asetettu vaikuttavuuden vaatimus ja keinoitekoiset rahoitusinstrumentit luovat kaksi erilaista tieteen todellisuutta. Toisessa todellisuudessa on yliopistojen arki, eli lattiatasolla tehty tutkimus, joka perustuu intohimoon, tunteisiin, riskinottoon ja sattumiin. Toisessa todellisuudessa taas elää keinoitekoisesti rakennettu mielikuva tieteestä ohjattuna toimintana, jossa asiat tapahtuvat ennalta sovi-

tun strategian mukaisesti ja tulokset vastaavat siihen, mitä on tilattu.

Tieto epävarmassa maailmassa

Keskustelu tietopohjaisesta politiikasta on polveilevaa, eivätkä käsitteet ole vakiintuneita. Aihetta koskevissa raporteissa ja selvityksissä tietoperusteen päätöksenteko (*evidence-based policy*) tarkoittaa yleisimmin tietämisen tapaa, joka on johdettu näyttöperusteesta lääketieteestä (*evidence-based medicine*). Kytkös yhdistetään 1990-luvulla Iso-Britanniassa toimintansa aloittaneeseen Tony Blairin hallitukseen. Tällöin tarkoitetaan päätöksentekoa, joka perustuu ideologian sijaan tiedolle: vaikeat asiat ovat haasteita, joihin ”suhtaudutaan puheen tasolla neutraalisti” (Raisio, Jalonen & Uusikylä 2018, 15).

Mielikuvaa tiedolla johtamisen epäpoliittisuudesta on kuitenkin perustellusti kritisoitu: tiedon käyttöön liittyvät valinnat ovat sitä poliittisempia, mitä enemmän tietoa on tarjolla (Crewe 2017). Tietopohjaisen politiikan uudemmista tulkinnoista korostetaan tiedon ohjaavaa roolia. Tietoa ei toisin sanoen tule valikoida niin, että se oikeuttaa jo muodostetun poliittisen kannan (*policy-based evidence*) vaan tietopohjainen päätöksenteko on avoimesti arvopohjaista (*evidence-informed policy-*

making) (Kärkkäinen, Kuosmanen & Särkkä 2021, 7).

Uudemmissa tulkinnoissa tietoperusteinen päätöksenteko lähtee siitä oletuksesta, että tiedon välittäminen ja vastaanottaminen ovat inhimillistä toimintaa. Kyseessä on kognitiivinen tapahtuma, jossa päättely kietoutuu yhteen arvojen, tunteiden, kokemusten, identiteetin sekä aiemman tietämyksen kanssa (Kärkkäinen, Kuosmanen & Särkkä 2021, 33–34). Kognition korostamisen taustalla on taloustieteen behavioristinen suuntaus, jossa korostuu psykologisten ja sosiaalisten tekijöiden merkitys päätöksenteossa (ks. esim. Kotakorpi 2017). Käyttäytymistaloustieteenä tunnetun suuntauksen vaikutusvaltaisia tutkijoita ovat Daniel Kahneman sekä Richard H. Thaler, molemmat taloustieteen Nobel-palkinnon voittajia.³ 2010-luvulla käyttäytymistaloustieteen opeista tunnetuimmaksi on tullut niin kutsuttu tuuppauspolitiikka (*nudge*), jonka tarkoituksena on hienovaraisesti ohjata kansalaisia kohti terveellisä, ekologisia ja kestäviä valintoja. Kahnemanin (2013, ix) mukaan käyttäytymistaloustiede on kuitenkin harhaanjohtava nimitys tuuppauspolitiikalle – parempi määritelmä olisi politiikkarelevantti ”soveltava käyttäytymistiede” (*applied behavioral science*).

Käyttätymistaloustiede on vaikuttanut merkittävästi tietopohjaiseen politiikkaan. Vuonna 2010 David Cameronin hallituksen yhteyteen perustettiin Behavioural Insights Team, toiselta nimeeltään Tuuppauksyksikkö (*Nudge Unit*), jonka taustalla oli Thalerin aktiivinen vaikuttamistyö (Thaler 2015, 323–337). Käyttätymistieteelliselle tutkimukselle oli kysyntää, sillä hallinnot etsivät uusia keinoja epävarmassa, kompleksisessa ja monitulkintaisessa maailmassa toimimiseen. Toimintaympäristön muutosta on kuvattu ”Yhdysvaltojen armeijan lanseeraamalla käsitteellä VUCA (*volatility, uncertainty, complexity, ambiguity*)” (Kuosmanen & Sivonen 2020, 18).

Muutos heijastuu myös Suomeen, ja haastattelemamme käyttätymistieteen asiantuntijan mukaan se on synnyttänyt tarpeen kohti ”ihmislähtoisempää” päätöksentekoa ja viestintää. Valtioneuvosto on käynnistänyt esimerkiksi hankkeita, joissa sovelletaan käyttätymistiedettä politiikkatoimien valmistelussa, viestinnässä sekä käyttätymisvaikutusten arvioinnissa. Sofin asiantuntijoiden mukaan tutkijoiden ja päättäjien vuorovaikutuksessa soveltavan käyttätymistieteen hyödyntämiseen ollaan kuitenkin ”vasta hiljalleen heräämässä” (Kärkäinen, Kuosmanen & Särkkä 2021, 34).

Mikä soveltavan käyttätymistieteen nousussa on uutta? Laajalti ymmär-

rettynä tietopohjainen päätöksenteko on keskeinen lähtökohta pohjoismaisessa yhteiskuntasuunnittelussa ja kansanterveystyössä (Hankonen 1994; Bauer 2014; Alastalo, Kunelius & Muhonen 2014, 124). Sotienjälkeisen yhteiskuntasuunnittelun jatkumoihin viittaa sekin, että soveltava käyttätymistiede perustuu suomalaisen ajatteluun tuolloin vaikuttaneen saksalais-amerikkalaisen Kurt Lewinin (1890–1947) tutkimustyöhön. Harva yhdistää ”uutta” käyttätymistaloustiedettä Lewinin kehittelemiin soveltavan psykologian malleihin, mutta Kahnemanin (2013, ix) mukaan ”me olemme nyt kaikki lewiniläisiä”.

Lewinin luonnontieteitä ja psykologiaa yhdistelevän teorian mukaan ihminen elää moninaisten voimien keskellä, jotka vetävät häntä puoleensa ja työntävät pois. Näin ollen ihmistä on mahdollista ohjata ”käyttätymään paremmin” suuntaamalla tämän halut, toiveet ja sielullinen energia ”oikein” (Lewin 1946, 35; ks. myös Pietikäinen 2016). Lewin nimitti teoriaansa sosiaalisesti hallinnaksi (*social management*) tai sosiaalisesti insinööritaidoksi (*social engineering*) (Lewin 1946, 35). Teorian uudempiin sovelluksiin viitataan neutraalimmin tuuppauksena tai hienovaraisena ohjailuna.

Tietopohjaisen päätöksenteon historialliset jatkumot kannattaa silti tunnistaa. Poliittisen historian tutkija Carl

Marklundin (2010, 74) mukaan tuuppauspolitiikan tai onnellisuuspolitiikan kaltaiset huomaamattomat ohjaamisen muodot ovat ”sosiaalista diplomatiata”, jossa yhteiskunnalliset ongelmat ovat haasteita ja epävarmuus käännetään riskeiksi, joita pyritään ennakoimaan etukäteen (ks. myös Marklund 2013). Tutkitulla tiedolla on esimerkiksi riskiperusteisessa arvioinnissa ja skenaarioiden luomisessa keskeinen asema (Weiss 1995, 146). Tiedevälittäjinä toimivat tutkijat informoivat vaikkapa politiikka-suosituksilla tietoa sitä, millaisiin haasteisiin päättäjien tulisi kiinnittää huomiota, mihin suuntaan yhteiskuntaa tulisi kehittää, ja miten kansalaisten valintoja olisi suotavaa ohjailla.

Tiede strategisena resurssina

Tutkimuksen vaikuttavuus on entisestään korostunut viimeaikaisten yliopistouudistusten myötä. Vuonna 2005 yliopistojen lakisäätöihin tehtäviin lisättiin vuorovaikutus muun yhteiskunnan kanssa sekä tutkimustulosten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen. Myös vuoden 2010 yliopistolain kokonaisuudistukseen liittyi pyrkimys tutkimuksen vaikuttavuuden vahvistamiseen. Näissä uudistuksissa vuorovaikutus ja vaikuttavuus yhdistettiin aiempaa vahvempaan elinkeinoelämän,

innovaatiotoiminnan ja taloudellisen kilpailukyvyyn palvelemiseen (Hallituksen esitys 10/2004, 9–13; 7/2009 vp, 27–28, 40–43; ks. myös Kuusela ym. 2021; Tomperi 2009). Mielikuvastoteorian ja tiedemarkkinateorian näkökulmasta niiden vaikuttavuusajattelua luonnehti siis innovaatiotieteen ja yritysmarkkinoiden piirteiden yhdistely huipputieteen kuvastoon.

TULA-uudistuksessa vaikuttavuusajattelun painotukset muuttuivat: vaikuttavuus yhdistettiin aiempaa vahvemmin tietoperustaiseen päätöksentekoon, yhteiskuntapolitiikkaan ja tiedolla johtamiseen (Valtioneuvoston kanslia 2012, 11–12, 42–48; Valtioneuvosto 2013, 2–3, 9–11). Uudistuksessa oli mukana innovaatiotieteen ja yritysmarkkinoiden kaltaisia tavoitteita, mutta sen keskeisinä kohteina olivat valtion tutkimuslaitokset, joiden tehtävänä oli ennestäänkin palvelulla julkista päätöksentekoa. Uudistuksen pohjana olleen asiantuntijaryhmän esityksen mukaan tietopohjaisuuden tulisi koskea kaikkea tutkimustoimintaa (Valtioneuvoston kanslia 2012, 42). Näin uudistus vahvistaisi tiedon ja tieteen luonnetta pragmaattisena vaikuttavuustietona, joka avustaa päätöksentekijöitä valintatilanteissa: ”tutkimustieto *helpottaa* päätöksien synnyttämistä” ja ”tuottaa päätöksenteolle pidemmän aikavälin arvoa, *legitimiteettiä*”

(Alastalo, Kunelius & Muhonen 2014, 131). Evidenssitieteen mielikuvastolle rakennetun uudistuksen pohjalta luotiin uudet rahoitusvälineet STN ja VN TEAS, joiden hakuihin voivat osallistua laajalti tutkimusta tekevät organisaatiot yliopistoista tutkimuslaitoksiin ja ajatushautomoista konsulttiyrityksiin. Näin rahoitus ohjaisi muodostamaan monialaisia, vuorovaikutuksellisia hankkeita.

Uudistuksessa oli muitakin erityispiirteitä. Vaikuttavuuskuvaston lisäksi uudistuksessa korostettiin monitieteisyyttä, laaja-alaisuutta ja rajojen ylittämistä vaikuttavuuden tukena (Valtioneuvoston kanslia 2012, 44–50, 78–80, 83–88). Tämän lisäksi uusissa rahoitusvälineissä valtioneuvoston ministerit ja virkamiehet osallistuvat eri tavoin tutkimusaiheista päättämiseen. Vaikka huolet aktiivisesta poliittisesta ohjauksesta eivät ole toteutuneet (Korhonen-Kurki 2019), uudistus on muuttanut politiikan ja tutkimuksen suhteita rajatyön kautta. Uusien rahoitusvälineiden ohjaukselle voikin ajatella rajatyönä tai rajaorganisaatioina, joissa päättäjillä on rajatut, mutta silti aiempaa liukuvammat roolit.

Rajattoman rajattuina ovat myös strategisen tutkimuksen ohjelmat: niissä ylitetään tieteiden välisiä rajoja vetämällä uusia temaattisia rajoja (kuva 1). Rajatyön kautta uudistus ”vastustaa erikois-

tumisen inertiaa” (Alastalo, Kunelius & Muhonen 2014, 131) eli ohjaa tutkijoita ajattelemaan yhteiskunnan laajaa kokonaisuutta, mutta samalla se houkuttelee suuntaamaan katseen tiettyihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

STN-rahoitus on kilpailtua ja arvostettua, kuten muukin Suomen Akatemian tutkimusrahoitus. Tässä mielessä rahoitusinstrumentti yhdistää politiikka-markkinat konkreettisesti akateemisiin markkinoihin. Kaikki haastattelemamme STN-tutkimuksen parissa työskentelevät näkevät rajojen liudentumisessa hyviä puolia, etenkin monitieteisyyden korostamisessa. He kuitenkin korostivat STN-rahoituksen ja lähemmin hallitusohjelmiin liittyvään VN TEAS -ohjelman eroja. Strategisen tutkimuksen neuvosto ei ohjaa tutkijoita ja tutkimusryhmiä, vaan tutkijat voivat toimia vapaasti laajojen strategisten teemojen sisällä. Tutkijat voivat siis itse määritellä sen, mitkä aiheet ovat tärkeitä. STN-rahoitusta tuntevan asiantuntijan mukaan strategia on vain suunta, jota kohti mennään:

Sillä lailla tulee bottom up -ajattelu, että tutkijalla on vapautta sen jälkeen, kun isompi teema on raamitettu. Tämä on se, mitä me strategisella ymmärretään. On suunta. Samalla se sisältää tutkijan vapauden. Vaikuttavuuden idea on se, että tutkijoilla on mie-

Kuva 1. Strategisen tutkimuksen ohjelmia 2015–2025.

lessä, että ei riitä se, että vaan tutkitaan. Tähän kuuluu se, että vaikutetaan ja pyritään vuorovaikutukseen, yhteiskehittämiseen yhteiskunnan toimijoiden kanssa. Siihen on myös ohjattu rahoitusta. Olemme Akatemian sabluunassa uniikki rahoitusmuoto siinä, että rahoitusmuotoa voi käyttää vuorovaikutustyöhön, eikä pelkkään tutkimustyöhön.

Vapauden mukana tulee kuitenkin vasuttu. STN-hankkeissa tutkijoiden tehtä-

väksi jää vakuuttaa päättäjät tutkimuksensa vaikuttavuudesta. Monet haastatelluista pitivät TULA-uudistukseen liittyneitä ihanteita tietopohjaisuudesta ja monitieteisyydestä hyvinä, mutta käytännössä vaikeina toteuttaa. Virkamieskuntaa edustava haastateltu harmitteli uusien rahoitusvälineiden antavan ymmärtää, ettei politiikan valmistelu muutoin perustuisi kunnolla tietoon ja selvittämiseen, vaikka asia on aina ollut näin.

Poliittisena avustajana toiminut haastateltu puolestaan ajatteli STN-tutkimuksen jäävän sivuun kaikkein merkittävimmästä päätöksenteosta: politiikkaa ohjaavaa ”ydintietoa” hallitsevat edelleen tietyt tieteenalat, kuten taloustiede. Siksi hänen mukaansa monitieteisyys jää käytännössä tietoperustaisen päätöksenteon reuna-alueille tai sen ”ulkoiseksi fasadiksi”. Hänestä eniten vaikuttavuutta on tarkasti kohdennetuilla tutkimuksilla,

jotka avaintoimijat, kuten ministerit ja heidän esikuntansa ottavat käyttöönsä. Toinen avustajataustainen haastateltu taas muistutti, että poliitikoilla on valtaa valita laajasta tutkimusten joukosta itselle mieluisia. Hänen mukaansa näin toimitaan esimerkiksi talouspolitiikassa ja ilmastopolitiikassa:

Tietoon perustuva päätöksenteko kuulostaa tosi hyvältä, mutta siihen voi aina esittää jatkokysymyksen – – Poliitikot tekevät työkseen valintoja, ja voidakseen tehdä valinnan, jonka itse haluaa tehdä, niin sitä varten etsitään tietoa, joka tukee omia tavoitteita. Se tietoon perustuva päätöksenteko on sanahelinää, ainakin osittain. – – Se on helppo argumentti käyttää viestinnässä, koska se vahvistaa ja antaa selkänöjää viestinnälle.

Edellä esitetty lainaus kuvaa hyvin sitä, miksi evidenssitetettä on kuvattu tie-teeksi, joka toimii tilaajansa palvelijana (Alastalo, Kunelius & Muhonen 2014, 131). Haastatteluissa nousivat kuitenkin esiin myös tällaiseen palvelutehtävään liittyvät viestinnälliset taidot. Useat haastatellut korostivat tutkijoiden omaa roolia vaikuttamisessa kuvaten siihen liittyvää viestintää kilpailun ja markkinoinnin kaltaisilla käsitteillä. Ammat-timaisempaa viestintää tarvitaan paitsi tutkimuksen relevanssin perusteluun, myös rahoituskilpailussa menestymi-

seen. VN TEAS -rahoituksen parissa työskennellyt haastateltu kuvasi tilan-netta seuraavasti:

One pagerilla tai ehkä tiiviimmällä-kin herätetään mielenkiinto, että nyt on jotain mielenkiintoista löydetty tästä teemasta tai ilmiöstä. Tämä on hirveän tärkeää ja TEAS-toiminnan kauttakkin olen nähnyt aika isoja eroja eri tutkimusten yhteydessä. Meillä edellytetään myös kilpailuvaiheessa ne viestintäsuunnitelmat – mehän kil-pailutetaan tutkimusmarkkina siinä, että meillä edellytetään erilliset vies-tintäsuunnitelmat, joita arvioidaan. Ne ovat keskeinen osa arviointia, ja myöskin sitä, että kuka siinä kisassa pärjää.

Strategisen tutkimuksen uusia rahoitus-instrumentteja on arvosteltu siitä, että ne sirpaloivat tutkimusrahoitusta en-tistä enemmän sekalaisiin hankkeisiin. Vuonna 2015 kolme taloustieteen tutki-jaa arvioi pelkäksi STN-hakemusten te-kemisen hinnaksi yhteensä 3,3 miljoo-naa euroa. *Ylen* uutisessa kriitikot ko-rostivat, että erityiset vaatimukset teke-vät hankkeista raskaita: ”koska haussa rajoitettiin tutkimusteemoja ja vaaditiin poikkeitieteellisyyttä, tutkimus-ryhmät eivät aina voineet esittää paras-ta hankettaan vaan sellaisen, joka täyt-tää hakukriteerit” (Sandell 2015). Vas-taavaa kritiikkiä esitetään lähes kaikista

Suomen Akatemian rahoitusmuotoista, mutta vaikuttavuuden vaatimukset uu-sissa rahoitusmuodoissa ovat erityisiä, joten tarkastelemme niitä seuraavaksi.

Kutsuvat politiikkasuositukset

Tietopohjaisen politiikan suosion kasvu korostaa tiedon tuottajien, välittäjien ja hyödyntäjien välisen viestinnän merkitystä. Tutkijoiden kuuleminen osana päätöksentekoa ei sinänsä ole uusi ilmiö: se voi tarkoittaa kutsutun asiantuntija-lausunnon antamista valiokunnassa tai tutkimuksen esittelyä laajalti verkostoil-le. STN- ja VN TEAS -ohjelmien kaltaiset rahoitusmuodot kuitenkin korostavat tiedevälittämisen erityistä merkitystä. Rahoitusmuodoissa tutkijoiden toivo-taan tuottavan politiikkasuosituksia, jotka sisältävät konkreettisia ehdotuksia siitä, miten jokin yhteiskunnallinen ky-symys tulisi ratkaista. Poliitiikkasuosi-tukset poikkeavat perinteisestä akatee-misestä tutkimusjulkaisusta, joten nii-den kirjoittaminen on taito, joka vaa-tii opettelua. STN-tutkimusta tuntevan haastatellun mukaan vaikuttava politiik-kasuositus on selkeä ja houkutteleva:

Se, että ovatko politiikkasuositukset käyttökelpoisia vai eivät riippuu pal-jon siitä, kuinka taitava tutkija on niitä kirjoittamaan. Poliitiikkasuosi-

tuksen täytyy olla aika selkeä, aika rajattu. Siinä pitää osata ymmärrettävästi ja ehkä myös visuaalisesti houkuttelevasti tuoda se oma ajatus ja perustelut esiin.

Haastateltavan mukaan hyviä politiikkasuosituksia luetaan, ja mikäli tutkimukselle haluaa vaikuttavuutta, niihin on syytä panostaa. Poliittikkasuosituksiin liittyvä viestinnällinen taituruus on samalla tapa rakentaa uudenlaista akateemista asiantuntijuutta. Rahoitusvälineiden parissa työskennelleet haastatellut olivat silti hyvin tietoisia siitä, että STN-hankkeet ovat mittavia konsortioita, joiden johtaminen on vaativa tehtävä: ei ole realistista, että ohjelmajohtaja tai yksittäinen tutkija vastaisi konsortion viestinnästä. STN-hanke onkin erityinen rahoitusmuoto siksi, että niissä voi toimia erillinen viestintään erikoistunut vuorovaikutuskoordinaattori. Se voi olla esimerkiksi ajatushautomo tai viestintätoimisto, joka voi vastata esimerkiksi politiikkasuositusten visuaalisesta ilmeestä.

Viestintätoimistoja rahoittavat suuret STN-konsortiot muistuttavat keski-suuria yrityksiä, jotka ovat ulkoistaneet viestintänsä ulkopuolisille alan ammattilaisille (Kantola & Lounasmeri 2014, 8). Sivutuotteena politiikkamarkkinoille rakentuu uusi tiedeviestinnän ammattilaisten joukko, joiden erityisosaamista

on tiedevälittäminen. Suomen Akatemian rahoituksen siirtyminen yksityisille tiedonvälittäjille ei kuitenkaan ole ongelmatonta. Myös TULA-arvioinnissa (2018) nostettiin esiin se, että resursseja on käytetty viestintään tutkimuksen kustannuksella, ja vaikka hankkeiden näkyvyys on lisääntynyt, viestintää vaivaa lyhytjänteisyys. Lisäksi arviossa todettiin, että ”ulkoistettu vuorovaikutus”, joka on toteutettu ”oletetusta ’pakosta’ hankkeen todellisen tarpeen sijaan” ei tue tutkijoiden vuorovaikutustaitojen kehittämistä pidemmällä aikavälillä (Haila ym. 2018, 34). Viestinnän merkityksen korostuminen asettaakin yksittäisen tutkijan kiperien kysymysten eteen: kuinka paljon tutkimusta voi tarinallistaa, tiivistää ja yksinkertaistaa, jotta siitä saadaan riittävän houkutteleva?

STN-rahoituksen kaltaiset instrumentit ovat omiaan tuomaan tutkimusta ja tiedeviestintää lähemmäs vaikuttajaviestintää. Kirjallisuudentutkija Juha Raipola ja *Long Playn* toimittaja Hanna Nikkanen (2020) ovat pohtineet tieteen vaikuttavuutta ja tarinallistumista etenkin ilmastonmuutokseen liittyvän tiedon välittämisessä. Vaikuttavat kuvat ja tarinat saavat huomiota, ja abstrakti tieteellinen tieto on helpompi hahmottaa arkisen kokemuksen kautta: esimerkiksi ilmastonmuu-

tuksen henkilöiminen kärsivään jääkarhuun herättää huomion ja tunteita (Raipola & Nikkanen 2020, 298–299). Tutkijan on kuitenkin oltava viestinnällisten keinojen käytössä varovaisempi kuin esimerkiksi sosiaalisen median vaikuttajan, sillä tutkijaa sitoo Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemä Hyvä tieteellinen käytäntö, johon osana kuuluu vastuullinen tiedeviestintä (TENK 2012, 6). Viestintään voi ostaa ulkopuolista tukea tai hankkia koulutusta, mutta tutkijan eettisten ohjeiden mukaan vastuu on viime kädessä tutkijan.

Tiedeviestintä seuraa laajempia viestinnällisiä trendejä eikä ohjeistus aina pysy esimerkiksi sosiaalisen median alustojen nopeiden käännteiden perässä. Tarinallistuneen yhteiskunnan lisäksi nyky-yhteiskuntaa on määritelty *dataistuneeksi* yhteiskunnaksi, jossa erityistä huomiota ja luottamusta herättävät numerot (ks. esim. Mau 2019). Vaikka harvalla on taito tulkita ja kontekstoida numeerista tietoa, numeroiden totuudellinen voima on yhä useammalle arkinen kokemus: sykettä, unta ja veriarvoja mitataan hyvinvoinnin kohentamiseksi. Numerot kiinnittävät huomion myös politiikkasuosituksissa, ja esimerkiksi jonkin huolestuttavan asian määrällinen lisääntyminen luo tunteen siitä, että asia on tärkeä ja vaatii toimenpiteitä.

Politiikkasuositukset tunteva haastateltu korostikin visuaalisuuden lisäksi numeroiden merkitystä:

Aina kun meilläkin ihmiset tekevät policy briefejä niin suositus on, että jos teidän tutkimuksessa on osoittaa jotain lukuja, joista tiedon hyödyntäjä saa kiinni, ja niitä voi suoraan hyödyntää omiin tarpeisiinsa, niin se on ainakin se, mikä saattaa kiinnittää huomion ja kiinnostaa.

Haastateltavamme korostivat painokkaasti, että huomion herättäminen tai kiinnostuksen kasvattaminen ei missään nimessä saa olla liioittelua tai virheellisen tiedon välittämistä. Tutkijoiden tulisi silti olla tietoisia politiikkamarkkinoiden todellisuudesta: kiireisiä päättäjiä on vaikea saada kiinnostumaan etäiseksi jäävästä tutkimuksesta. Tutkimus voi jäädä etäiseksi vaikkapa silloin, kun se on vaikea sovittaa käytävissä oleviin resursseihin tai yhdistää jo olemassa olevaan tietoon (Weiss 1995, 141–142). STN-tutkimuksen tunteva haastateltava huomauttikin, että kiinnostuksen herättämiseen tarvitaan houkutteleva syötti. Vasta sitten tutkimuksesta kiinnostunut, esimerkiksi ministerin avustaja, saattaa pyytää luettavaksi ”tieteellisiä pelinapuloita” eli ”tieteellisiä kovatasoisia, hyviä julkaisuja”.

On selvää, että tiedon tuottajien ja käyttäjien erilainen suhtautuminen tietoon tuottaa jännitteitä tietopohjaisessa politiikassa. Tutkijoille saattaa syntyä tunne siitä, että poliitikot valitsevat tutkimuksen joukosta itselleen parhaiten sopivat tiivistykset, eivätkä perehdy tutkimuksiin laajalti (Ylijoki 2020, 157). Päättäjille tieto on kuitenkin ennen kaikkea työkalu, jolla he tukevat omaa näkemystään tai mahdollisesti kyseenalaistavat sitä. Tiedon käyttöön liittyvien jännitteiden lisäksi tutkijoiden ja päättäjien välistä vuorovaikutusta vaikeuttava seikka on aikakäsitysten yhteentörmäykset.

Ratkaisukortit ja politiikan vuosikello

Tiedevälittämisessä keskeistä on vuorovaikutus. Haastattelemamme STN-asiantuntijan mukaan STN-hankkeissa on esimerkiksi järjestetty aihepiiriltään etukäteen sovittuja tapaamisia tulevaisuusvaliokunnan kanssa. Tapaamisissa tutkijat ovat antaneet ”hyvin lyhyen tietoisun, josta sitten on keskusteltu jälkeenpäin”. Näissä kohtaamisissa, kuten myös politiikkasuosituksissa, tärkeintä on asioiden taidokas tiivistäminen. Tätä varten STN-ohjelmissa on käytössä innovatiivisia keinoja, kuten ”Ratkaisuja

Ratkaisuja tieteestä

Kädessäsi on pakka Strategisen tutkimuksen ratkaisukortteja, jotka esittelevät ilmiölähtöisesti koko strategisen tutkimuksen kirjon vuonna 2019. Kortit tarjoavat tutkimukseen perustuvia ratkaisuja ja auttavat löytämään asiantuntijoita, joilla on uusin tutkimustieto ja siihen perustuvia politiikkasuosituksia yhteiskuntamme ajankohtaisiin kysymyksiin.

Korttipakka jakautuu neljään maahan:

- TEKNOLOGIAN JA TYÖN MURROKSET
- ILMASTONMUUTOS, LUONNONVARAT JA ENERGIA
- OSALLISTUVA KANSALAISSUUS
- HYVINVOINTI JA PERUSTURVA

Korttipakka on tehty päättäjien, päätöksentekoa valmistelevien, median ja kaikkien yhteiskuntakehityksestä kiinnostuneiden käyttöön.

Kortit löytyvät sähköisenä versiona osoitteesta strateginentutkimus.fi

Kuva 2. Ratkaisuja tieteestä -korttipakka.

tieteestä” -korttipakka (kuva 2). Pahvisten korttipakan tarkoitus on tuoda käyttäjille tiiviissä mutta ”vähän hauskemassa” muodossa tutkimustuloksia. Edellä lainatun asiantuntijan mukaan korttipakka on ollut onnistunut, ja sen ”selaaminen on tuntunut tiedon käyttäjistä hyvältä”. Tulevaisuudessa kortit päivitetään digitaalisiksi: ”toki siinä menetetään se pahvikortin konkreettisuus”, mutta niitä on siten ”helpompi pitää ajan tasalla” sekä ”saada isomman joukon käyttöön”.

STN- ja VN TEAS -hankkeissa vuorovaikutuksen onnistumista arvioidaan. STN-hankkeissa vuorovaikutuskertomuksien kautta seurataan, miten rahoitushakemuksessa esitettyyn vaikuttavuustavoitteeseen on päästy. Vaikuttavuuskertomukset, rahoittajille lähetettyjen väliraporttien tavoin, tarjoavat tutkijoille mahdollisuuden itse-reflektioon tavoitteiden onnistumisesta. Sidosryhmille kertomukset taas antavat kuvan siitä, millaisia tukitoimia tarvitaan tulevaisuudessa lisää. Suurin osa haastatelluista suhtautui näihin myönteisesti, mutta politiikassa avustajana toiminut piti niitä keinotekoisina: ”ei hän se ole mitään oikeaa vuorovaikutusta, ne ovat semmoisia feikkitalanteita”. Uusien vuorovaikutuslistien mittareiden tahattomana seurauksena voikin olla se, että päättäjien

pakeille on pyrkimässä entistä enemmän tutkijoita, koska rahoitus ohjaa siihen. Sitä saadaan, mitä mitataan – myös lisää vuorovaikutusta.

Kysyessämme haastateltavilta sitä, milloin vuorovaikutus voi epäonnistua, esiin nousi eritahtisuus eli politiikan ja tutkimuksen erilaiset aikakäsitykset. Aikakäsitykset todella ovat erilaiset, mikäli lähtökohdaksi otetaan kosmologi Kari Enqvistin (2020, 61) näkemys perustutkimuksen kvartaalista, joka on ”neljännesvuosisata”. STN-hankkeiden kvartaali on toisenlainen, sillä ihanteellisesti hankkeissa tulisi seurata STN-rahoitusta tuntevan asiantuntijan mukaan ”politiikan vuosikelloa” eli tietoisuutta siitä, mitä hallituksessa ja eduskunnassa ollaan valmistelemissa, ja missä vaiheessa on oikea hetki vaikuttaa. Tiedeneuvonta toimii parhaiten, jos aikataulut onnistuu ja vaikuttaminen tapahtuu oikeaan aikaan, vaikkapa epäsuorasti keskellä prosessia. Poliittikamarkkinoilla liian myöhään todella on liian myöhään.

STN-hankkeita tunteva haastateltu kertoi huomanneensa tutkijoiden yllättyvän siitä, kuinka nopeasti esimerkiksi valiokuntien kuulemispyyntöihin pitää vastata. Kuulemisiin harjaantuu, mutta niihin ei tämän haastateltavan mukaan anneta tutkijakoulutuksessa valmennusta, kuten ei myöskään politiikka-

suositusten tekemiseen tai hissipuheiden pitämiseen. Viestinnällisen koulutuksen puute on hänestä yksi syy siihen, miksi vuorovaikutus ei aina toimi. STN-hankkeissa onkin ryhdytty Miltonin kanssa kehittämään uutta ”Vaikuttavuuden vuosikello”-työkalua (Suomen Akatemia 2021). Poliittisena avustajana toiminut haastateltu suhtautui kuitenkin kriittisesti tällaisiin työkaluihin. Hänestä ne eivät muuta varsinaista ongelmaa, eli sitä, että ministeriöissä on tulkuton kiire:

Vaikuttavuuden suhteen näyttää siltä, että STN-maailmassa koko ajan kelaataan, että niillä olisi joku hirveä merkitys ministeriössä. Ei niillä ole mitään sellaista hirveätä merkitystä. Tutkijat kuvittelevat, et tuon tyyppisellä toiminnalla olisi jotenkin enemmän väliä kuin mitä sillä tosiasiallisesti on. Se on suorastaan ärsyttävääkin, kun- ka niissä kuvioissa joudutaan jaanamaan jostain ja kuvittelemaan, että jossain ministeriöissä olisi aikaa kelata jotain STN-hankkeita.

Vaikuttajaviestinnän parissa työskentelevä haastateltava taas muistutti, että tutkijoiden on rahoitusmuodosta riippumatta opeteltava markkinoimaan itse omaa tutkimustaan päättäjien käyttöön:

Ei voida olettaa, että virkamiehet tai poliitikot itse jotenkin hiffaavat, että ”aijaa nyt on tällaista tutkimusta menossa”. Pitää olla itse aktiivinen tutkijana, ja vaikka olla yhteydessä suoraan ministeriöihin tai eduskunnan valiokuntaan ja ilmoittaa et ”hei, by the way, meillä on tällainen tutkija, joka on tutkinut tätä asiaa ja huomaisimme, että se on nyt tulossa eduskunnan käsittelyyn”.

Vaikutavuutta korostava strateginen tutkimus on vakiinnuttanut paikkansa suomalaisen tieteen kentässä, mutta erilaiset aikajänteet ja vaikuttava viestintä ovat sen kipupisteitä. Tutkijat saattavat olla haluttomia kertomaan tutkimuksista liian varhain, sillä tutkimukseen kuuluu työläs, hidaskäyttöinen ja monipolvinen laadunvarmistus eli vertaisarviointi. Vertaisarvioitu tutkimus ei välttämättä ole uusi asia tai uutinen, mutta tutkijat eivät mielellään spekuloi mahdollisilla tuloksilla tai skenaarioilla ennen kuin tulokset ovat luotettavasti varmistettu (Väliverron 2015, 227). Poliitikka-markkinoille ominainen nopea reagointi ja akateemiset markkinat kuitenkin lähentyvät koko ajan toisiaan. Taustalla vaikuttaa yliopistojen sisäiseen ja yliopistojen väliseen kilpailuun kytkeytyvä promootiokulttuuri, jota tarkastelemme seuraavaksi.

Huomio! Tutkija promootioyhteiskunnassa

Kulttuurintutkija Andrew Wernickin (1991) käsite *promootiokulttuuri* viittaa markkinoinnilla, brändäyksellä ja PR-viestinnällä kyllästettyyn kulttuuriin. Promootiokulttuuri muovaa myös yliopistoja, joiden markkinointimateriaaleissa toistuu erinomaisuuspuhe, jota käytetään rajanvetoihin ”meidän” ja ”muiden” välillä (Wernick 2006, 567). Wernickin työtä jatkanut kulttuurintutkija Aeron Davis (2013) on tutkimuksessaan havainnut promootiokulttuurin rakentaneen alustan *promootioteollisuudelle*, jossa lukuisat välittäjät myyvät viestinnällisiä palveluita. Kärjistäen STN-hankkeiden vuorovaikutuskoordinaattorit ovat tällaisia tiedeviestinnän uusia välittäjiä.

Politiikkamarkkinoilla promootion kohteena oleva ”tuote” on idea, näkemys, politiikkasuositus tai tutkimus. Kuten STN-rahoitusta tunteva haastateltavamme toi esiin, sillä on väliä, miten tutkimustyöstä viestitään: ”siihen liittyvät persoona, tyyli, kommunikaatiotapa, keinot, välineet”. VN TEAS-hankkeita tunteva puolestaan viittasi suoraan markkinointiviestinnän oppeihin sekä tavoitteeseen saada tuottoa pääomalle eli ”return on invest”. Tietoperusteisessa päätöksenteossa hänen mukaansa pa-

remppi käsite tosin on huomion saavuttaminen, ”return on attention”. Hän perusteli tätä sillä, että rahoitettuja hankkeita on käynnissä niin paljon, ettei ole realistista, että kaikki noteerattaisiin:

Se on entisestään lisännyt kilpailua huomiosta. – – Pidän oikeastaan aika luonnollisenakin sitä, että jos meillä on sata, tai jotain viitisenkymmentä, sanon 50–60 tämmöistä TEAS-hanketta vuosittain, niin ei niillä kaikilla ole mahdollisuuttakaan päästä sinne last mileen [loppumetreille] välttämättä. Aina joku jää niin sanotusti ehkä vähän piippuun, mutta se toki riippuu paljon siitä, että miten se tutkimus on tehty ja miten on onnistuttu löytämään oleellisia asioita. Ja miten onnistutaan viestimään siitä, mitä on tutkimuksen keinoin löydetty.

Huomiotalouden realiteetit ovat karut, joten tutkimus on tämän haastateltavan mukaan osattava ”tuotteistaa”. Taidokas huomion herättäminen ei hänen näkökulmastaan vähennä tutkimuksen teollista arvoa vaan on osa nykytutkijan ammattitaitoa:

Sen pitää olla huolellisesti mietitty, että miten tutkimus, joka usein on kohtuullisen paksu, siis se tutkimusraportti, niin miten rakennat siitä viestinnällisesti sellaisen, että se herättää kiinnostusta ja löytää käyttäjänsä. Siitä

meillä on varmaan hyviä ja huonompia caseja, enkä mäkään USA:ta sinällään ihaile – – mut yleensä tulee semmoinen puolen sivun tai max. A4 ensin, joka on tosi fiksulla tavalla esitetty ja ehkä visualisoitukin osittain ja se on se teaser. Sä luet sen. Sulla saattaa olla joku vielä ehkä vähän pidempi, kolme neljä viis sivua mahdollisesti, joka on semmoinen muistiotyyppinen. Vasta sitten tulee se itse tutkimusraportti. ”Tuotteistetaan” se tutkimus tällä tavalla.

Vaikuttavan tutkimuksen ohjelmissa tutkimuksella ei haeta kaupallista hyötyä innovaatiotieteen tai yritys-markkinoiden lainalaisuuksien tavoin. On silti perusteltua kysyä, onko Suomen kokoisessa pienessä maassa tutkimusrahoituksen resurssien järkevää käyttöä se, että monta eri tutkimusryhmää tutkii samantapaista yhteiskunnallista ilmiötä kilpaillen toisensa kanssa huomiosta. Strateginen tutkimus vaikuttaa – osin tahattomasti – rakentaneen tutkijoiden välille uuden kilpailullisen areenan, jolla tavoitellaan huomiota tutkimuksille lukuisten vastaavien tutkimusten joukossa.

Kriittistä tarkastelua kaipaa myös itseään rakentava oletus siitä, ettei nyky-yhteiskunnassa kukaan ehdi tai jaksa lukea liian pitkiä tekstejä, saati tarkastaa niiden alkuperäisiä lähteitä. Tiivistäminen ja tiivistelmien jakaminen voi

tuottaa ongelman, jota tieteen tutkija Ole Bjørn Rekdal (2014) nimittää akateemisten urbaanilegendojen syntymiseksi. Rikkinäistä puhelinta muistuttava ilmiö tapahtuu, mikäli jokin käsite, tutkimus tai väite saa huomiota silloin, kun sen havainneet innostuvat siteeraamaan tai lainaamaan tutkimuksen tiivistelmiä tai toisten tekemiä tulkintoja perehtymättä alkuperäiseen lähteeseen. Pahimmassa tapauksessa saattaa käydä niin, että sitkeästi leviävä väite perustuu tutkimukseen, jota on siteerattu huolimattomasti tai virheellisesti. Siksi, Rekdal (2014, 651) kirjoittaa, meidän ei tulisi olla huolissamme niistä lukuisista tutkimuksista, joita ei huomata, vaan tutkimuksista, jotka saavat huomiota, mutta joiden metodeja, aineistoa tai lähteitä ei tarkasteta.

Sosiaalinen media kiihdyttää sutkautusten, tiivistysten ja yksinkertaistettujen löydöksiä leviämistä jakajalta toiselle. Poliittikamarkkinoilla sosiaalinen media on kuitenkin haastattelujemme perusteella yksi tärkeimmistä, ellei jopa keskeisin kanava huomion herättämiseen. Myös akateemisilla markkinoilla akateemisten julkaisujen määrän häikäisevä kasvu on johtanut siihen, että tutkijoiden on panostettava yhä enemmän lukijoiden mielenkiinnon herättämiseen. Yliopistolaisten keskuudessa suosiota ovat kasvattaneet ”aka-

teemisten Facebookit”, kuten ResearchGate tai Academia.edu (Duffy & Pooley 2017). Huomion hakeminen politiikkamarkkinoilla ei tässä mielessä eroa akateemisista markkinoista, mutta sosiaalisen median alustoilla tavoitellaan laajempaa kohderyhmää kuin toisia tutkijoita. STN-rahoituksen parissa työskentelevä haastateltava muistutti, että poliitikot seuraavat aktiivisesti sosiaalista mediaa:

Just jossain, oliko se VN TEAS -selvityksessä, kävi ilmi, että poliitikot seuraavat iltapäivälehtiä ja Twitteriä. Että jos ne ovat siellä, niin sitten täytyy miettiä että miten sitä viestiä pystyy viemään eteenpäin sosiaalisessa mediassa ja iltapäivälehtien kautta [nauraen]. Iltapäivälehtien kautta se on ehkä beyond our hands, mutta aktiivinen presenssi sosiaalisessa mediassa tänä päivänä on tärkeä juttu. – – jos vielä pystyt täämään jonkun tietyn poliitikon niin sulla saattaa olla suora yhteys siihen ihmiseen, joka tarvitsee sitä tietoa ja voi vaikuttaa.

Haastateltavamme eivät suhtautuneet naiivisti tiedeviestintään vaan tiedostivat hyvin sen, että tutkijoille sosiaalinen media on ystävä ja vihollinen. Huomio sosiaalisessa mediassa ei ole ainoastaan tavoiteltava asia, vaan jotakin, jota pitää myös varoa (Kunelius & Reunanen 2012, 12). Vastaava ilmiö on havaittu

Sofin järjestämässä vuorovaikutus-koulutuksissa: ”tutkijat kokevat painetta osallistua yhteiskunnalliseen vuorovai-kutukseen”, mutta aihetta lähestytään liian ”viestintä- ja yksilökeskeisesti” (Sofi 2021a). Viime vuosina yliopistot ovat korostaneet sosiaalisen median merkitystä tiedeviestinnässä, mutta siinäkin tutkijat kokevat usein jäävänsä somen varjopuolien kanssa yksin (Paasonen 2021).

Huomiohakuisuuden kasvu kiihdyttää suorituskeskeiselle yliopistolle ominaista sepitekulttuuria, jossa tärkeintä on se, miltä asiat näyttävät (Jauhiainen, Jauhiainen & Laiho 2015, 135–139). Sosiaalinen media on promootiokulttuurille keskeiselle itsen markkinoinnille luontainen toimintaympäristö, sillä alustana se mahdollistaa päivittäisen raportoinnin (mitä tein tänään), toiminnan potentiaalisuuden korostamisen (katsokaa mitä työstän) sekä seuraajien huomion ylläpitämisen (pysy kuulolla).

Tutkijoiden huomiohakuisuus on kovan kilpailun sivutuote, ja yksilön näkökulmasta lähes välttämätöntä. Hallitsemattomana ilmiönä se voi kuitenkin olla uhka tieteelle, mikäli tutkimusta tehdään huomiohakuisesti tai tutkimuksen löydöksistä uutisoidaan liioitellen (Marcinkowski & Kohring 2014, 5). Promootiokulttuuri voi-kin johtaa siihen, että akateemisilta

markkinoilta tuttu sanonta ”julkaise tai kuole” saa uuden muodon ”promoa tai kuole” (Duffy & Pooley 2017, 8; ks. myös Väliverronen 2021). On myös mahdollista, että varovaisempien tutkijoiden ”käyttöarvo” on huomiohakuisessa viestintäkulttuurissa vähäisempi kuin niiden, jotka ovat valmiita kertomaan näkemyksiään itsevarmasti mistä tahansa asiasta (Reijula & Ylikoski 2020, 97–98).

Vaikuttamisen vaikutukset

Vaikuttavan tutkimuksen ideaaleissa tiedeneuvonta erotetaan tiedepolitiikasta. Tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistus sekä strategisen tutkimuksen merkityksen korostaminen ovat kuitenkin lähentäneet politiikkamarkkinoita, akateemisia markkinoita ja julkisia markkinoita. Mittavien STN-konsortioiden rahoitus on kilpailtua, ja niiden johtajuus tuo akateemista arvostusta. VN TEAS puolestaan tarjoaa uusia mahdollisuuksia pienempien tutkimusryhmien muodostamiseen. Vaikka uudet rahoitusinstrumentit korostavat monitieteisyyttä ja lisäävät toivottua vuorovaikutusta tutkijoiden ja päättäjien välillä, ne myös vahvistavat suomalaisen tiedepolitiikan ongelmia, jotka kiteytyvät tempoilevaan ja silppumaiseen rahoitukseen.

Projektimaisen tutkimusrahoituksen kanssa tuskaileville tutkijoille strateginen tutkimus on usein vain yksi rahoitus muiden sekalaisten projektien joukossa. Se ei välttämättä tarjoa mahdollisuutta oman tutkimusprofiilin kehittämiseen vaan tutkijat saattavat löytää itsensä keskeltä ristiriitaisia vaatimuksia, joiden toisessa ääripäässä on vauhdikas vaikuttaminen ja toisessa ”näkyvätön” perustutkimus.

Strategisen tutkimuksen kasvu ilmiönä kasvattaa myös tieteellisen tutkimuksen ja tietopohjaisen politiikan jännitteitä. Ympäristöpolitiikan professori Janne I. Hukkinen (2020) kirjoittaa kokemuksiinsa perustuen, ettei ole itseltään selvää, millaisia tutkimustuloksia päätöksentekijät haluavat lukea. Hänen mukaansa päättäjät ja lobbarit janoavat tuloksia, jotka ovat hyödyllisiä ja sovellettavissa. Hukkinen jakaakin vaikuttamisen viidakossa seikkailevat tutkijat neljään kategoriaan: *toimeenpanija, jääräpää, hyödyllinen idiootti ja hölmö*. Näistä toimeenpanija on ihannetutkija, joka toimii toivotulla tavalla viestien välittäjänä eli ymmärtää roolinsa suhteessa vallanpitäjiin ja tiivistää sanomansa oikein. Jääräpäät tuottavat tutkimustietoa, joka on vaikeasti sovellettavissa, mutta he voivat silti vaikuttaa esimerkiksi julkisuuden kautta. Hyödyllinen idiootti taas laskee yhteiskunnal-

lisen vuorovaikutuksen tuottamia pisteitä eikä välitä siitä, jos hänen tutkimuksesta poimitaan vain sopivat muruset. Hölmö tekee tutkimusta, jonka yhteiskunnallinen vaikuttavuus jää hämärän peittoon, joten hänelle jää lopulta käteen Musta Pekka. (Hukkinen 2020, 275–277.)

Projektimaiset akateemiset markkinat ja vaikuttavuuden korostuminen rakentavat paikkaa tutkijalle, jossa tiivistyvät uuden kapitalismin ideaalit. Vaikuttajatutkijalle tutkimuksen ohella tärkeää pääomaa tuovat aktiivisuuden korostaminen, näkyvyys sekä laajat yhteiskunnalliset verkostot (Boltanski & Chiapello 2007, 108-112). Akateemisen kulttuurin näkökulmasta kehitys on ongelmallinen, sillä se kasvattaa entisestään tutkimustyön yksilöitymistä. Esimerkiksi Sofin vuorovaikutuskouluuksissa työstettävä vuorovaikutussuunnitelma on henkilökohtainen: keneen minun pitäisi vaikuttaa, kenen kanssa minä voisin tehdä yhteistyötä, minne minun olisi järkevää liittyä ja miten minä kehityn vaikuttajana (Sofi 2021b). Tutkijalle vaikuttava viestintä on uusi yksilöllinen kehityskohde lukuisten kasvavien ja keskenään ristiriitaisten vaatimusten joukossa.

Yliopistot ovat tärkeitä tiedon tuotannon paikkoja, joten niissä toimivien tulisi käyttää valtaansa ja aktiivisem-

min määrittellä se, mitä tutkimuksella vaikuttaminen tarkoittaa. Etäiseksi jäävät mielikuvastot vaikuttavista tutkijoista tai uusista vaatimuksista purnaaminen kahvipöydissä kasvattavat riskiä siihen, että vaikuttamisesta tulee yksi uusi epämääräinen tapa arvioida yksittäisen tutkijan työtä. Kilpailu akateemisilla markkinoilla on kovaa, joten uusille mittareille on kysyntää – ja niihin tarvittaessa myös mukautetaan omaa toimintaa. Strategisen tutkimuksen kaltaisten uusien rahoitusmuotojen arvioinnissa tulisikin kiinnittää huomiota siihen, miten niiden mielikuvastot vaikuttavat tiedeviestintään ja akateemiseen työkuultuuriin. Kun vaikuttavuus ja viestinnälliset taidot korostuvat rahoitusmalleissa, ne luovat uusia ihanteita siitä, millainen tutkimus ja tutkijuus on rahoittamisen arvoista.

VIIITTEET

1. Tutkimushaastattelut teki keväällä 2021 tutkimusavustaja Niina Kari hankkeen vastuullisen johtajan ja tutkijoiden ohjauksessa. Myös tutkija Joonatan Virtanen teki joitakin haastatteluja. Alkuvuodesta 2022 haastatteluaineistoa laajennettiin sosiaalisessa mediassa toimivien vaikuttajien haastatteluilla. Näiden tekemisestä vastasi hankkeen tutkija Mari Lehto.
2. Sofin toimintaa koordinoi Suomalainen Tiedeakatemia vuosina 2019–2021. Vuodesta 2022 alkaen Sofin toiminta jatkuu Suomalaisen Tiedeakatemia alaisuudessa. Tiedeakatemia ovat Suomalainen Tiedeakatemia, Finska Vetenskapsocieteten – Suomen Tiedeseura, Teknillisten Tieteiden Akatemia, Svenska Tekniska Vetenskapsakademien i Finland. Kattava ja tarkempi

kuvaus Sofin toiminnasta sekä yhteistyökumppaneista löytyy hankkeen verkkosivuilta <https://acadsci.fi/sofi/>. Mona Mannevuon osallistunut Sofin järjestämään Vaikuttavuuskoulutukseen keväällä 2021.

3. Daniel Kahneman sai Taloustieteen Nobelin vuonna 2002 ja Richard H. Thaler vuonna 2017. Kahnemanin tunnetuin teos *Thinking, Fast and Slow* (2001) käsittelee tiedonkäsitteilyn vinoumia, kun taas Thalerin yhdessä Cass R. Sunsteinin kanssa kirjoittama teos *Nudge: How to Improve Health, Wealth and Happiness* (2008) käsittelee liberaalia paternalismia eli kuluttajien ja kansalaisten huomaamatonta ”ohjaamista” kohti terveellisiä ja kestäviä valintoja.

LÄHTEET

Alastalo, Marja, Kunelius, Risto & Muhonen, Reetta (2014) Evidenssiä eliitille ja kansainvälistä huipputiedettä? Tutkimuksen vaikuttavuuden mielikuvastot tiedepolitiikan resursseina. Teoksessa Reetta Muhonen & Hanna-Mari Puuska (toim.) *Tutkimuksen kansallinen tehtävä*. Tampere: Vastapaino, 119–149.

Alastalo, Marja, Åkerman, Maria & Vaittinen, Tiina (2017) Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 211–230.

Bauer, Susanne (2014) From administrative infrastructure to biomedical resource: Danish population registries, the “Scandinavian Laboratory”, and the “Epidemiologist’s Dream”. *Science in Context* 27(2), 187–213. <https://doi.org/10.1017/S0269889714000040>

Boltanski, Luc & Chiapello, Eve (2007) *The New Spirit of Capitalism*. Käänt. Gregory Elliott. [*Le Nouvel Esprit du Capitalisme*]. London: Verso.

Crewe, Emma (2017) Reading the runes: Conflict, culture and “evidence” in law-making in the UK. *Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory* 20(1), 32–48. <http://doi.org/10.7227/R.20.1.3>

Davis, Aeron (2013) *Promotional Cultures: The Rise and Spread of Advertising, Public Relations, Marketing and Branding*. Cambridge: Polity Press.

Duffy, Brooke Erin & Pooley, Jefferson D. (2017) “Facebook for academics”: the convergence of self-branding and social media logic on Academia.edu. *Social Media + Society* 3(1), 1–11. <https://doi.org/10.1177/2056305117696523>

- Enqvist, Kari (2020) Luonnontieteellisen perustutkimuksen vapaudesta. Teoksessa Esa Välväverronen & Kai Ekholm (toim.) *Tieteen vapaus & tutkijan sananvapaus*. Tampere: Vastapaino, 59–72.
- Gieryn, Thomas F. (1983) Boundary-work and the demarcation of science from non-science: Strains and interests in professional ideologies of scientists. *American Sociological Review* 48(6), 781–795.
- Gluckman, Peter (2014) The art of science advice to government. *Nature* 507, 163–165. <https://doi.org/10.1038/507163a>
- Haila, Katri, Aarvevaara, Timo, Hjelt, Mari, Paavola, Heli, Palomäki, Santeri, Pulkkinen, Kirsi, Raivio, Tuomas, Rannikko, Heikki, Sepponen, Susanna & Valtakari, Mikko (2018) *Valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonais-uudistuksen (TULA-uudistuksen) arviointi*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 74/2018.
- Hallituksen esitys (10/2004) *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yliopistolain muuttamisesta*.
- Hallituksen esitys (7/2009) *Hallituksen esitys Eduskunnalle yliopistolain ja siihen liittyviksi laeiksi*.
- Hankonen, Johanna (1994) *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta*. Tampere: Otatieto Oy & Gaudeamus.
- Heiskala, Risto & Kantola, Anu (2010) Vallan uudet ideat: hyvinvointivaltion huomasta valmentajavaltion valvontaan. Teoksessa Petteri Pietikäinen (toim.) *Valta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 124–148.
- Hukkinen, Janne (2020) Tutkijoiden sananvapaus yhteiskunnallisesti vaikuttavana tieteen aikakaudella. Teoksessa Esa Välväverronen & Kai Ekholm (toim.) *Tieteen vapaus ja tutkijan sananvapaus*. Tampere: Vastapaino, 261–282.
- Irwin, Alan (2008) STS perspectives on scientific governance. Teoksessa Edward J. Hackett, Olga Amsterdamska, Michael J. Lynch & Judy Wajcman (toim.) *The Handbook of Science and Technology Studies*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 583–607.
- Jauhiainen, Arto, Jauhiainen, Annukka & Laiho, Anne (2015) Akateemiset huomioaloudessa. Teoksessa Kristiina Brunila, Jussi Onnismaa & Heikki Pasanen (toim.) *Koko elämä töihin. Koulutus tietokykykapitalismissa*. Tampere: Vastapaino, 123–144.
- Jessop, Bob (2018) On academic capitalism. *Critical Policy Studies* 12(1), 104–109. <https://doi.org/10.1080/19460171.2017.1403342>
- Kahneman, Daniel (2013) Foreword. Teoksessa Shafir Eldar (toim.) *The Behavioral Foundations of Public Policy*. Princeton, NJ: Princeton University Press, vii–ix.
- Kantola, Anu (2016) Cleaning rotten politics, selling exclusive liaisons: Public relations consultants as storytelling professionals between markets and politics. *Public Relations Inquiry* 5(1), 33–52. <https://doi.org/10.1177/2046147X15625713>
- Kantola, Anu & Lounasmeri, Lotta (2014) Viestinnän ammattilaiset promootioyhteiskunnassa: aktivisteja ja ajatusjohtajia. *Media & viestintä* 37(3), 3–21. <https://doi.org/10.23983/mv.63041>
- Kantola, Anu & Seeck, Hannele (2010) Dis-semination of management into politics: Michael Porter and the political uses of management consulting. *Management Learning* 42(2), 25–47. <https://doi.org/10.1177/1350507610382489>
- Korhonen-Kurki, Kaisa (2019) Mitä on tutkimuksen strateginen tai poliittinen ohjaus. *Politiikasta* 4.6.2019. <https://politiikasta.fi/mita-on-tutkimuksen-strateginen-tai-poliittinen-ohjaus/> (Tarkistettu helmikuussa 2022)
- Kotakorpi, Kaisa (2017) Käytätymistaloustiede ja julkisen sektorin rooli. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 113(4), 550–556.
- Kunelius, Risto & Reunanen, Esa (2012) The medium of the media: journalism, politics, and the theory of ‘mediatisation’. *Javnost* 19(4), 5–24. <https://doi.org/10.1080/13183222.2012.11009093>
- Kuosmanen, Jaakko & Sivonen, Marja Helena (2020) Tiedeneuvonta poliittisen päätöksenteon tukena. *Tietessä tapahtuu* 38(1), 14–20.
- Kuusela, Hanna, Kaleva, Veera, Tomperi, Tuukka, Poutanen, Mikko & Tervasmäki, Tuomas (2021) Korkeakoulupolitiikan muuttuvat valtasuhteet Suomessa: Säätiöyliopiston synty ja kamppailu yliopistodemokratiasta. *Politiikka* 63(2), 158–187. <https://doi.org/10.37452/politiikka.101246>
- Kuusela, Hanna & Ylönen, Matti (2013) *Konsulttidemokratia. Kuinka valtiosta tehdään tyhmä ja tehoton*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kärkkäinen, Tommi, Kuosmanen, Jaakko & Särkkä, Nanna (2021) Tieteen ja päätöksenteon vuorovaikutus eilen, tänään ja huomenna – Tiedeneuvonnan kehittämishanke Sofin näkökulma. https://acadsci.fi/sofi/wp-content/uploads/Tieteen_ja_paatoksenteon_vuorovaikutus_eilen_tanaan_ja_huomenna_2021_Sofi.pdf (Tarkistettu helmikuussa 2022)
- Lewin, Kurt (1946) Action research and minority problems. *Journal of Social Issues* 2(4), 34–46.
- Lounasmeri, Lotta (2018) The emergence of PR consultants as part of the Finnish political communication elite. *Journal of Contemporary European Studies* 26(4), 377–391. <https://doi.org/10.1080/14782804.2018.1436530>
- Marcinkowski, Frank & Kohring, Matthias (2014) The changing rationale of science communication: a challenge to scientific autonomy. *Journal of Science Communication* 13(3), 1–8. <https://doi.org/10.22323/2.13030304>
- Marklund, Carl (2010) Communication as control. Infra-politics, social diplomacy, and social engineering. Teoksessa Åsa Lundqvist & Klaus Petersen (toim.) *In Experts We Trust. Knowledge, Politics and Bureaucracy in Nordic Welfare States*. Odense: University Press of Southern Denmark, 59–85.
- Marklund, Carl (2013) The return of happiness – the end of utopia? Rankings of subjective well-being and the politics of happiness. Teoksessa Carl Marklund (toim.) *All Well in the Welfare State? Welfare, Well-being and the Politics of Happiness*. Helsinki: Nordic Centre of Excellence NordWel, 206–231.
- Mau, Steffen (2019) *The Metric Society: On the Quantification of the Social*. Käät. Sharon Howe. [Das metrische Wir: Über die Quantifizierung des Sozialen, 2017]. Cambridge: Polity.
- Paasonen, Susanna (2021) Someta, tutkija? *Acatiimi* 4/2021, 34–37.
- Pietikäinen, Petteri (2016) Autonomy, theory and ‘applied’ versus ‘basic’. Work psychology and its search for identity in Finland, ca. 1945–2000. Teoksessa Sven Hroar Klempe & Roger Smith (toim.) *Centrality of History for Theory Construction in Psychology*. New York: Springer, 187–207.
- Raipola, Juhana & Nikkanen, Hanna (2020) Ilmastokertomukset ja tiedeviestintä. Teoksessa Maria Mäkelä, Samuli Björninen, Ville Hämäläinen, Laura Karttunen, Matias Nurminen, Juhana Kaipola & Tytti Rantanen (toim.) *Kertomuksen vaarat. Kriittisiä ääniä tarinaloudessa*. Tampere: Vastapaino, 291–304.
- Raisio, Harri, Jalonen, Harri & Uusikylä, Petri (2018) *Kesy, sotkuinen vai pirullinen ongelma? Tiedon käyttö yhteiskunnallisissa päätöksenteossa*. Sitran selvityksiä. <https://media.sitra.fi/2018/11/26102309/kesy-sotkuinen-vai-pirullinen-ongelma.pdf> (Tarkistettu helmikuussa 2022)
- Raivio, Kari (2014) *Näyttöön perustuva päätöksenteko – suomalainen neuvonantojärjestelmä*. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 3/2014.

https://vm.fi/documents/10616/1098657/R0314_Nayttoon_net.pdf/28914a71-9c64-4c30-a78a-bdd7b863e359?version=1.0 (Tarkistettu helmikuussa 2022)

Reijula, Samuli & Ylikoski, Petri (2020) Tutkijan vapaus institutionaalisen tietoteorian näkökulmasta. *Teoksessa* Esa Väliverronen & Kai Ekholm (toim.) *Tieteen vapaus ja tutkijan sananvapaus*. Tampere: Vastapaino, 73–101.

Rekdal, Ole Bjørn (2014) Academic urban legends. *Social Studies of Science* 44(4), 638–654. <https://doi.org/10.1177/0306312714535679>

Sandell, Markku (2015) Kallis tutkimusraha – pelkästään hakemusten laatimiseen kului miljoonia. *Yle.fi* 19.10. 2015. <https://yle.fi/a/3-8379782> (Tarkistettu joulukuussa 2022)

Slaughter, Sheila & Rhoades, Gary (2004) *Academic Capitalism and the New Economy: Markets, State, and Higher Education*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Sofi (2021a) Vaikuttavuuskoulutus. *Acadsci.fi* <https://acadsci.fi/sofi/mita-sofi-tekee/vaikuttavuuskoulutus/> (Tarkistettu helmikuussa 2022)

Sofi (2021b) Vaikuttamiskoulutus auttaa nuoria tutkijoita ymmärtämään tieteen ja politiikan välistä suhdetta. *Acadsci.fi* 25.5.2021 <https://acadsci.fi/sofi/vaikuttamiskoulutus-auttaa-nuoria-tutkijoita-ymmartamaan-tieteen-ja-politiikan-vaalista-suhdetta/> (Tarkistettu helmikuussa 2022)

Suomen Akatemia (2021) Hankkeille: Vaikutavuuden vuosikellot -työpaja. Tiedote. <https://www.aka.fi/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus/tutkimusta-tiedon-kayttajalle/tapahumat/hankkeille-vaikuttavuuden-vuosikellot-tyopaja/> (Tarkistettu helmikuussa 2022)

Tomperi, Tuukka (2009) Yliopistolaki taustoiheen. Koulutuspoliittinen tarkastelu. Teoksessa Tuukka Tomperi (toim.) *Akatemian kysymys. Yliopistolain kritiikki ja kiista uudesta yliopistosta*. Tampere: Vastapaino, 145–202.

TENK (2012) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf (Tarkistettu joulukuussa 2022)

Valtioneuvosto (2013) *Valtioneuvoston periaatepäätös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi* 5.9.2013. Helsinki: Valtioneuvosto. <https://vnk.fi/documents/10616/1034423/vnp-valtion-tutkimuslaitosten-ja-tutkimusrahoituksen-kokonaisuudistukseksi-05092013.pdf> (Tarkistettu marraskuussa 2022)

Valtioneuvosto (2019) *Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma* 10.12.2019. *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931> (Tarkistettu marraskuussa 2022)

Valtioneuvoston kanslia (2012) *Valtion tutkimuslaitokset ja tutkimusrahoitus: esitys kokonaisuudistukseksi*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 3/2012. https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/336900/Valtion+tutkimuslaitokset+ja+tutkimusrahoitus_esitys+kokonaisuudistukseksi.pdf (Tarkistettu helmikuussa 2022)

Valtioneuvoston kanslia (2015) *Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma* 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTEITY_netti.pdf (Tarkistettu marraskuussa 2022)

Valtiovarainministeriö (2014) *Päätöksistä muutoksiin: valtion ohjausjärjestelmän kehittäminen – hankkeen raportti ja toimenpidesuosituks*. Valmistelutyöryhmän raportti 1.12.2014. <https://vnk.fi/documents/10184/1058456/Paatoksista+muutoksiin.+Valtion+ohjausjarjestelman+kehittaminen+-+hankkeen+raportti+ja+toimenpidesuosituks/d47a2bf3-e3c8-4613-a425-a1673ba51945/Paatoksista+muutoksiin.+Valtion+ohjausjarjestelmän+kehittaminen+-+hankkeen+raportti+ja+toimenpidesuosituks.pdf?t=1420978706000> (Tarkistettu marraskuussa 2022)

Väliverronen, Esa (2015) Tiedeviestintä ja asiantuntijuus – tutkijoiden muuttuva suhde julkisuuteen. *Yhteiskuntapolitiikka* 80(3), 221–232.

Väliverronen, Esa (2021) *Mediatization of science and the rise of promotional culture*. Teoksessa Massimo Bucchi & Brian Trench (toim.) *Routledge Handbook of Public Communication of Science and Technology*. (3. painos) London: Routledge, 129–146. <https://doi.org/10.4324/9781003039242-8>

Weiss, Carol H. (1995) The haphazard connection: social science and public policy. *International Journal of Education Research* 23(2), 137–150.

Wernick, Andrew (1991) *Promotional Culture: Advertising, Ideology and Symbolic Expression*. London: Sage.

Wernick, Andrew (2006) Rebranding Harvard. *Theory, Culture and Society* 23(2–3), 566–567. <https://doi.org/10.1177/0263276406023002102>

Ylijoki, Oili-Helena (2020) Tiede markkinoilla. Teoksessa Esa Väliverronen & Kai Ekholm (toim.) *Tieteen vapaus ja tutkijan sananvapaus*. Tampere: Vastapaino, 135–165.

Ylijoki, Oili-Helena, Lyytinen, Anu & Marttila, Liisa (2011) Different research markets: a disciplinary perspective. *Higher Education* 62(6), 721–740. <https://doi.org/10.1007/s10734-011-9414-2>

FT Mona Manneuo on tutkijatohtori Turun ihmistieteiden tutkijakollegiumissa sekä Helsingin yliopiston poliittisen historian dosentti. Hänen tutkimuksensa keskittyvät tieteen, tiedon ja tunteiden nykyisyyden historiaan. Hän johtaa Helsingin Sanomain Säätiön rahoittamaa Viestintää yli rajojen –tutkimushanketta, jossa tutkitaan vaikuttajaviestintää, tiedeviestintää ja strategista tutkimusta.

YTM Joonatan Virtanen on yleisen valtio-opin väitöskirjatutkija Helsingin yliopistossa. Hän on erikoistunut hallintopolitiikan sekä hallintokulttuurin tutkimukseen ja tutkii Viestintää yli rajojen -hankkeessa, miten tietopohjaisen politiikan trendi ilmenee uudessa poliittis-hallinnollisessa viestinnässä.